

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

КОВАЛЕНКО АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 343.13:343.123(477)

**ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ЩОДО ПРЕД'ЯВЛЕННЯ
ЦИВІЛЬНОГО ПОЗОВУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Університеті сучасних знань.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Даньшин Максим Валерійович,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук професор
Волобуєв Анатолій Федотович,
Донецький юридичний інститут МВС
України, професор кафедри
кримінально-правових дисциплін та
судових експертиз;

кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник
Крєпаков Ігор Олегович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, доцент кафедри
криміналістики та судової експертології
факультету № 1.

Захист відбудеться «27» листопада 2018 року о «10.00» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.051.30 у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 6, ауд. 431.

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розіслано «26» жовтня 2018 року.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Д.С. Слінько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку кримінального процесуального законодавства України одним із основних завдань кримінального провадження, яке з-поміж інших визначає ефективність та результативність діяльності правоохоронних органів, є захист особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження (ст. 2 КПК України). У цьому контексті представницька функція прокуратури має важливе значення, оскільки спрямована на захист порушених прав та законних інтересів громадян і держави, у тому числі шляхом пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні, що в подальшому надає можливість відшкодувати шкоду, завдану кримінальним правопорушенням. Проте, така діяльність прокуратури є багатоаспектною і складною, адже правовідносини, що виникають під час пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні, врегульовані різними галузями права (конституційним, кримінальним процесуальним, цивільним процесуальним та ін.).

За даними Генеральної прокуратури України, в 2014 р. в кримінальних провадженнях в інтересах громадян і держави прокурорами було пред'явлено 2 234 цивільні позови на суму 599 961 грн, у 2015 р. – 1 605 цивільних позовів на суму 363 224 тис. грн, у 2016 р. – 918 цивільних позовів на суму 375 798 тис. грн., у 2017 р. – пред'явлено 1 217 цивільних позовів на суму 513 522 грн., за січень – вересень 2018 р. пред'явлено 1 384 цивільних позовів на суму 682 661 грн. Водночас, останні законодавчі зміни, внесені до Конституції України, КПК України та Закону України «Про прокуратуру», наочно свідчать про наявність низки суперечностей та прогалин із цього питання, що негативно впливає на реалізацію прокурором його повноважень при пред'явленні цивільного позову в кримінальному провадженні.

Проблемним питанням пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні присвятили свої наукові праці С. Є. Абламський, С. А. Альперт, Д. К. Боков, Б. Л. Ващук, І. В. Вернидубов, О. В. Вітрук, А. Ф. Волобуєв, Н. В. Глинська, Г. І. Глобенко, І. В. Гловюк, Ю. М. Грошевий, П. П. Гурєєв, С. В. Давиденко, В. Г. Даєв, М. В. Даньшин, О. Г. Дик, Ю. М. Дьомін, В. П. Захаров, О. В. Капліна, І. О. Крепаков, О. П. Кучинська, Л. М. Лобойко, Є. Д. Лук'янчиков, А. Г. Мазалов, О. Р. Мала, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, В. В. Назаров, Л. Р. Наливайко,

В. Т. Нор, М. А. Погорецький, М. В. Руденко, Д. С. Слінько, Д. Г. Тальберг, Г. А. Терещук, В. М. Тертишник, В. М. Трубников, Л. Д. Удалова, Ю. В. Циганок, О. П. Шайгуро, В. П. Шибіко, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, М. Г. Щербаковський, О. О. Юхно, Ю. П. Янович та деякі інші правники.

Безперечно, наукові здобутки зазначених правників сприяли вирішенню значного кола проблемних аспектів та є надійною теоретичною базою з досліджуваної тематики. Проте, значна частина праць ґрунтується на положеннях попереднього законодавства або здійснена до останніх конституційних змін, тому не висвітлює існуючу практику та особливості застосування правових норм в умовах дії чинного кримінального процесуального законодавства України.

Таким чином, необхідність удосконалення та узгодження нормативно-правових актів в частині регламентації повноважень прокурора в кримінальному провадженні, з одного боку, та відсутність наукових досліджень цієї проблематики – з іншого, обумовлюють актуальність і вказують на необхідність комплексного дослідження повноважень прокурора щодо пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до основних положень Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016-2020 рр., затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 р., Пріоритетних напрямів наукових досліджень Університету сучасних знань на 2017-2022 рр. (протокол Вченої ради Університету сучасних знань № 3 від 08 грудня 2016 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є вивчення теоретичних і прикладних питань, пов'язаних із реалізацією повноважень прокурора щодо пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в аспекті предмета дослідження.

Для досягнення поставленої мети увагу зосереджено на вирішенні таких основних **завдань**:

- охарактеризувати історичний шлях становлення та розвитку інституту цивільного позову прокурора в кримінальному процесі;
- визначити повноваження прокурора як суб'єкта реалізації права на пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні;
- узагальнити правові гарантії та підстави пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні;
- розкрити процесуальний порядок пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах держави;
- окреслити процесуальний порядок пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах громадян;
- сформулювати поняття та розробити систему заходів забезпечення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні;
- встановити особливості тимчасового доступу до речей і документів у системі забезпечення цивільного позову;
- визначити місце тимчасового вилучення та арешту майна як заходів забезпечення цивільного позову.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають, розвиваються та припиняються у зв'язку з пред'явленням прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є повноваження прокурора щодо пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні.

Методи дослідження. Відповідно до мети і завдань роботи в процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. *Історико-правовий метод* використано під час дослідження генезису цивільного позову прокурора в кримінальному процесі (підрозділ 1.1). *Формально-юридичний* (догматичний) – застосовано для аналізу норм чинного законодавства України, що регулюють порядок пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні (підрозділ 1.1, розділ 2). *Системно-структурний метод* покладено в основу виявлення прогалин і колізій у чинному законодавстві в частині пред'явлення прокурором цивільного позову, що сприяло формулюванню пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства (розділи 1–3). *Формально-логічний метод* використовувався для розкриття поняття та системи заходів забезпечення цивільного позову (розділ 3). *Соціологічний та статистичний методи* застосовувалися під час анкетування, вивчення матеріалів кримінальних проваджень та узагальнення результатів практики.

Нормативно-правовою основою дослідження є: Конституція України, міжнародно-правові акти, кримінальне процесуальне законодавство України та інших держав, галузеве законодавство, а також відомчі нормативно-правові акти Генеральної прокуратури України.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали Генеральної прокуратури України за 2012–2017 рр., матеріали засідань колегій Генеральної прокуратури України, ухвали, розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень, публіцистика та довідкові видання, а також результати вивчення 250 кримінальних проваджень та анкетування 300 прокурорів Харківської, Сумської, Херсонської, Львівської та Одеської областей.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації комплексно, з урахуванням новітніх досягнень науки кримінального процесу, сучасних законодавчих змін досліджено теоретичні й практичні аспекти процесуальної діяльності прокурора щодо пред'явлення цивільного процесу в кримінальному провадженні. У роботі сформульовано нові концептуальні в теоретичному розумінні та важливі для юридичної практики положення і висновки, основними з яких є такі:

уперше:

– доведено, що в умовах змагальної моделі кримінального процесу доцільно за прокурором як стороною обвинувачення закріпити право пред'являти цивільний позов у кримінальному провадженні не лише до початку судового розгляду, а й до виходу суду до нарадчої кімнати;

– обґрунтовано, що під правовими гарантіями пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні слід розуміти систему (сукупність) норм, засад і засобів, за допомогою яких можна досягти неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільного позову в кримінальному провадженні з метою захисту порушених прав, свобод і законних інтересів громадян, а також інтересів держави;

– з метою підвищення ефективності та результативності забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні запропоновано доповнити КПК України новою статтею 128-1 «Забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, цивільного позову», яку викласти у такій редакції: «1. За наявності достатніх даних про те, що кримінальним правопорушенням заподіяно шкоду, слідчий, прокурор, суд зобов'язані вжити всіх заходів для її відшкодування. 2. З моменту

пред'явлення цивільного позову слідчий, прокурор, суд зобов'язані вжити всіх заходів, спрямованих на його забезпечення, за допомогою яких можна досягти неупередженого та своєчасного його розгляду і вирішення в кримінальному провадженні з метою захисту порушених прав, свобод і законних інтересів громадян, а також інтересів держави»;

– аргументовано доцільність у ч.1 ст.127 КПК України словосполучення «територіальній громаді» замінити на «органам місцевого самоврядування»;

удосконалено:

– визначення сутності поняття «заходи забезпечення цивільного позову», під якими запропоновано розуміти процесуальну діяльність уповноважених службових осіб, спрямовану на відшкодування визначеної в цивільному позові шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також виконання в установленому законом порядку процесуальних дій для його вирішення (задоволення);

– підходи до визначення поняття «правові гарантії», під якими пропонується розуміти встановлену законом систему норм, засад, умов і вимог, за допомогою яких забезпечується захист та охорона прав, свобод і законних інтересів особи, а також усуваються їх порушення та відбувається відновлення;

– наукову позицію щодо необхідності закріплення в положеннях ст.128 КПК України права прокурора на пред'явлення цивільного позову на відшкодування витрат, понесених закладом охорони здоров'я на лікування потерпілого;

– процесуальний порядок пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах держави і громадян;

дістали подальшого розвитку:

– наукова періодизація становлення та розвитку інституту пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному процесі в інтересах держави або громадян, зокрема, запропоновано розрізнити шість основних періодів: 1) Петровський (1722–1755 рр.); 2) Катерининський (1775–1864 рр.); 3) Олександрійський (1864–1917 рр.); 4) радянський (1917–1991 рр.); 5) пострадянський (1991–2012 рр.); 6) сучасний (з 20 листопада 2012 р. і до цього часу);

– аргументи на підтримку позиції щодо недоцільності ототожнення представництва в кримінальному провадженні та представництва, що здійснюється прокурором під час виконання інших повноважень у галузі цивільного, адміністративного, господарського, трудового права, тощо;

– наукові позиції щодо системи заходів забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні;

– визначення та уточнення повноважень прокурора під час пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні, які, зокрема, реалізуються шляхом: а) з'ясування законодавчо передбачених підстав (передумов) для пред'явлення цивільного позову; б) складання цивільного позову; в) звернення до суду з цивільним позовом; г) участі в справі за позовом.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення питань процесуального порядку пред'явлення прокурором цивільного позову (*акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 23 червня 2017 р.*; *акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 20 липня 2018 р.*);

– правотворчості – для удосконалення чинного законодавства України щодо регламентації порядку пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 20 липня 2018 р.*);

– правозастосовній діяльності – як рекомендації з питань реалізації прокурором права на пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні;

– освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Досудове слідство в поліції», підготовки окремих підрозділів (глав) підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій (*акт впровадження Харківського національного університету внутрішніх справ від 23 червня 2017 р.*).

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки дисертації оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Сучасні напрями розвитку судової експертизи та криміналістики» (м. Харків, 2016); «Нове міжнародне право та національне законодавство – нові завдання юридичної науки» (м. Київ, 2016 р.); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності» (м. Хмельницький, 2017 р.); «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 2017 р.); «Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу» (м. Харків, 2017 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у шести статтях, опублікованих у наукових фахових

виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав та шести тезах наукових доповідей на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 230 сторінок, із них основного тексту – 168 сторінок, список використаних джерел складається з 253 найменувань на 28 сторінках, додатки розміщено на 17 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами та темами, розкрито мету, задачу, об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію результатів, публікації, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні» складається з двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Становлення та розвиток інституту цивільного позову прокурора в кримінальному провадженні»* на основі ретроспективного аналізу досліджено історичні пам'ятки права, які на різних етапах містили положення щодо регулювання інституту цивільного позову прокурора в кримінальному провадженні. Встановлено, що перші норми, які стосувалися регулювання цього інституту, мали казуїстичний характер, оскільки на той час не було єдиного правового механізму відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Концептуальним етапом становлення представницької функції прокуратури, до якої належить і пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні, слід вважати XVII ст. Саме в цей період указом Петра I від 12 січня 1722 р. засновано посаду генерал-прокурора («ока государева»). З урахуванням нормативного регулювання пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні визначено такі основні історичні віхи його розвитку на українських землях: 1) Петровський (1722–1755 рр.) – створення органів прокуратури; 2) Катерининський (1775–1864 рр.) – розмежування цивільного і кримінального процесу, створення інституту стряпчих (прокурорів), які виступали в судочинстві з питань відшкодування шкоди; 3) Олександрійський (1864–1917 рр.) – відмежування судової влади від органів обвинувачення, запровадження засади змагальності;

4) радянський (1917–1991 рр.) – прийняття КПК 1922, 1923, 1927, 1960 рр.; 5) пострадянський (1991–2012 рр.) – здобуття Україною незалежності, здійснення судово-правової реформи; 6) сучасний період (з 20 листопада 2012 р. і до цього часу) – концептуальне оновлення кримінального процесуального законодавства України.

У підрозділі 1.2 «Прокурор як суб'єкт реалізації права на пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні» встановлено, що з огляду на збільшення кримінальних правопорушень, унаслідок вчинення яких громадянам і державі завдається шкода, позовна діяльність органів прокуратури в кримінальному провадженні набуває особливого значення. Зазначене є одним з напрямів представницької функції прокуратури, яка відрізняється від інших видів представництва низкою специфічних ознак, а саме: колом суб'єктів, яких представляють; обсягом повноважень та органами їх реалізації. При цьому, зважаючи на останні законодавчі зміни, реалізація прокурором своїх повноважень щодо пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні викликає чимало спірних питань, що зумовлено наявними суперечностями й прогалинами. Зокрема, на законодавчому рівні має місце неузгодженість з приводу захисту прав та інтересів громадян і держави, а також кола суб'єктів, в інтересах яких прокурор уповноважений пред'являти цивільний позов у кримінальному провадженні. У зв'язку з цим, по-перше, обґрунтовано необхідність п. 12 ч. 2 ст. 36 КПК України викласти у такій редакції: «пред'являти цивільний позов в інтересах держави та громадян (громадянина України, іноземця або особи без громадянства), які через фізичний стан чи матеріальне становище, недосягнення повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права та законні інтереси або реалізувати процесуальні повноваження, у порядку, передбаченому цим Кодексом та законом»; по-друге, у ч. 1 ст. 127 КПК України словосполучення «територіальній громаді» замінити на «органам місцевого самоврядування»; по-третє, у положенні ч. 1 ст. 128 передбачити право прокурора, а також особи, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано шкоди, пред'явити цивільний позов до виходу суду до нарадчої кімнати, а не лише до початку судового розгляду.

Розділ 2 «Процесуальна характеристика пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Правові гарантії та підстави пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні» з метою визначення змісту правових гарантій пред'явлення прокурором цивільного позову проаналізовано стан наукового дослідження загального розуміння сутності правових гарантій. На цій основі під правовими гарантіями запропоновано розуміти встановлену законом систему (сукупність) норм, засад і засобів, за допомогою яких забезпечується захист особи, охорона її прав, свобод та законних інтересів, а також усуваються їх порушення й відбувається відновлення. Вказано, що вагомим моментом у розумінні сутності правових гарантій є вказівка на їх законодавче закріплення, тобто у відповідних нормах права, оскільки це, по-перше, надає їм загальнообов'язкового характеру; по-друге, передбачає конкретні вимоги щодо забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів особи у сфері кримінального судочинства.

Констатовано, що неправильне встановлення й наведення прокурором у цивільному позові підстав для його пред'явлення в кримінальному провадженні є однією з умов відмови суду в прийнятті позову. Визначено, що на законодавчому рівні закріплено вичерпний їх перелік. Тому, насамперед, прокурору слід урахувувати, чиї саме інтереси будуть захищатися – державні чи громадян, а також у кожному разі надавати до суду відповідні докази, якими підтверджується необхідність захисту інтересу. Крім того, при вирішенні питання щодо наявності підстав для застосування представницьких повноважень з метою захисту інтересів держави та громадян прокурору необхідно особливу увагу звертати на існування порушення чи загрози порушення державного інтересу або порушень прав та інтересів громадян, зважено враховуючи всі наявні в матеріалах кримінального провадження обставини, пов'язані з виявленими порушеннями, їх негативні наслідки. Зазначено, що наявність підстав для представництва інтересів громадян або держави в суді прокурору слід наводити в самому тексті цивільного позову, оскільки чинним законодавством прямо не передбачено такої форми звернення до суду як заява про наявність підстав для представництва.

У підрозділі 2.2 «Пред'явлення цивільного позову в інтересах держави» акцентовано увагу на тому, що правова дефініція «інтерес держави» є оціночним поняттям, у зв'язку з чим у кожному конкретному випадку прокурору слід встановлювати, у чому саме він полягає, та вказувати про це в цивільному позові. Визначено, що процедура пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах держави є певною мірою бюрократичною, адже надає можливість

відповідному суб'єкту владних повноважень, який не виконує або неналежно виконує свої обов'язки в частині подання цивільного позову, затягнути цей процес. Пояснюється це тим, що наразі для реалізації прокурором функції представництва інтересів держави в суді необхідно встановити та довести дві взаємопов'язані обставини: по-перше, існування порушення або загрози порушення інтересів держави; по-друге, навести конкретні докази та факти щодо нездійснення або неналежним чином здійснення захисту органом державної влади, органом місцевого самоврядування чи іншим суб'єктом владних повноважень, до компетенції якого віднесено відповідні повноваження, а також у випадку відсутності такого органу. Підтримано наукову позицію щодо доцільності вилучення з абзацу 3 ч. 4 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» вказівки на оскарження суб'єктом владних повноважень підстав для представництва прокурором інтересів держави в суді.

Констатовано, що з погляду логіко-структурного нормотворення не досить коректною є законодавча вказівка на «інших суб'єктів владних повноважень, до компетенції яких віднесено відповідні повноваження», адже в чинному законодавстві ця правова конструкція не розкривається, що ускладнює її тлумачення та правозастосування. У зв'язку з цим, запропоновано із Закону України «Про прокуратуру» вилучити таку вказівку.

Наголошено, що, обґрунтовуючи в позові наявність підстав для представництва інтересів держави в суді, прокурор має зазначити уповноваженого суб'єкта владних повноважень, який не здійснює або неналежним чином здійснює захист інтересів держави, та в чому саме це полягає. Разом з тим, прокурору необхідно установлювати, ким і в який період було допущено порушення, правомірність дій службових осіб суб'єкта владних повноважень та самих відповідачів за позовом, можливість стягнення шкоди з винної особи.

У підрозділі 2.3 «Пред'явлення цивільного позову в інтересах громадян» встановлено, що в положеннях КПК України 2012 р., на відміну від попередніх КПК, більш чітко визначено коло осіб, в інтересах яких прокурор уповноважений пред'явити цивільний позов. При цьому, у світлі останніх конституційних змін, пов'язаних зі здійсненням правосуддя, представництво прокуратурою інтересів громадян як одну з функцій виключено. У той же час до КПК України та Закону України «Про прокуратуру» відповідних змін із цього питання внесено так і не було, тому положення наведених статей залишаються суперечливими, що не сприяє їх одноманітному практичному правозастосуванню. По-перше, у п. 12 ч. 2 ст. 36 КПК

України, на відміну від ч. 3 ст. 128 КПК України та ч. 2 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», дещо розширено перелік громадян, в інтересах яких прокурор уповноважений пред'явити цивільний позов у кримінальному провадженні, а саме: додатково йдеться про громадян, які через фізичний стан чи матеріальне становище не можуть самостійно захищати свої інтереси. По-друге, у Законі України «Про прокуратуру», на відміну від КПК України, крім неспроможності самостійного захисту прав перерахованими особами також зазначено щодо неспроможності громадян захистити оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження. У зв'язку з цим, запропоновано ч. 3 ст. 128 КПК України та ч. 2 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» уточнити в частині наведених прогалин і викласти їх у новій редакції.

Акцентовано увагу на тому, що на прокурора покладено обов'язок попередньо, до звернення до суду, повідомити про це громадянина, в інтересах якого пред'являється позов, та його законного представника. Таке повідомлення має здійснюватися в письмовій формі, зокрема, шляхом надсилання відповідного листа, телефонограми, тощо. При цьому, необхідно отримати відповідний документ, що підтверджує його відправлення (наприклад, квитанцію, відбиток печатки на другому примірнику листа, тощо), для долучення його до позову.

Констатовано, що такий критерій пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах громадян як «фізичний стан» чи «матеріальне становище» є оціночними поняттями, тому їх прокурор має визначати самостійно в кожному конкретному випадку залежно від конкретних обставин, що має підтверджуватися відповідними документами, доданими до заяви (копією посвідчення інваліда, медичним висновком про стан здоров'я, копією пенсійного посвідчення, тощо).

Розділ 3 «Заходи забезпечення прокурором цивільного позову під час досудового розслідування» складається з трьох підрозділів.

Підрозділ 3.1 «Поняття та система заходів забезпечення прокурором цивільного позову» висвітлює сутність та види цих заходів. Встановлено, що вони є різновидом заходів забезпечення кримінального провадження, хоча безпосередньо не передбачені в їх системі, але впливають з них. Наголошено, що процесуальний інститут забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні має комплексний та міжгалузевий характер, оскільки врегульований положеннями КПК України та ЦПК України. Порівняння заходів забезпечення кримінального провадження із заходами кримінального процесуального примусу дозволило дійти

висновку про те, що останні за своїм змістом і обсягом є ширшими та можуть бути застосовані й під час здійснення заходів забезпечення кримінального провадження. Підтримано наукову позицію про те, що заходи забезпечення кримінального провадження можна поділити на два види: 1) непримусові; 2) примусові. Зазначено, що заходи забезпечення цивільного позову згідно з наведеною класифікацією належать до примусових заходів забезпечення кримінального провадження.

Зауважено, що найбільш питома вага, зокрема, з погляду ефективності в системі заходів забезпечення цивільного позову, належить тимчасовому доступу до речей і документів (а саме способом їх вилучення), тимчасовому вилученню майна та арешту майна. При цьому, стверджується, що такі заходи повинні застосовуватися лише у випадку дійсної необхідності, оскільки необґрунтоване їх застосування може призвести до порушення прав, свобод і законних інтересів особи.

У підрозділі 3.2 «Тимчасовий доступ до речей і документів у системі заходів забезпечення цивільного позову» визначено роль і місце цього заходу забезпечення цивільного позову в системі інших таких заходів. Аргументовано, що такий спосіб тимчасового доступу до речей і документів як їх вилучення (здійснення виїмки) є найбільш раціональним і дієвим порівняно з іншими.

Підтримано наукову позицію про те, що в умовах практичної реалізації інституту тимчасового доступу до речей і документів важливе значення має забезпечення балансу між засадами таємниці спілкування, недоторканності житла чи іншого володіння особи, недоторканності права власності та вимоги щодо швидкості, повноти та неупередженості проведення розслідування. Зауважено, що право звернення з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів надано сторонам кримінального провадження, що певною мірою порушує досягнення рівності між правами потерпілого та підозрюваного, обвинуваченого. У зв'язку з цим, запропоновано в главі 15 КПК України словосполучення «сторона кримінального провадження» замінити на «слідчого, прокурора» у відповідному відмінку. При цьому, наголошено, що відомості, які повинні міститися в такому клопотанні, необхідно привести у відповідність до законодавчих вимог, що висуваються до ухвали слідчого судді. З метою усунення законодавчої прогалини запропоновано ст. 160 КПК України доповнити додатковими пунктами з цього питання.

Констатовано необхідність закріплення строків розгляду слідчим суддею, судом клопотання про тимчасовий доступ до речей і

документів, на підставі чого обгрунтовано доцільність ч. 1 ст. 163 КПК України доповнити таким положенням: «Клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів розглядається не пізніше п'яти днів з дня його надходження до слідчого судді, суду. У випадку можливої зміни або знищення речей і документів, що обгрунтовується в клопотанні, його розгляд здійснюється без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться, невідкладно».

У підрозділі 3.3 «Тимчасове вилучення та арешт майна як захід забезпечення цивільного позову» здійснено аналіз чинного кримінального процесуального законодавства та позиції правників щодо значення цих заходів у системі забезпечення цивільного позову. Доведено, що чинна редакція ч. 1 ст. 167 КПК України порівняно з попередньою є більш практично значущою для забезпечення цивільного позову, оскільки містить пряму вказівку на можливість позбавлення права володіти, користуватися та розпоряджатися майном не лише підозрюваного, обвинуваченого, а й інших осіб, у володінні яких перебуває відповідне майно.

Акцентовано увагу, що арешт майна є примусовим заходом, який порівняно з іншими заходами забезпечення цивільного позову більш дієво забезпечує можливості відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Необхідність арешту майна зумовлюється обгрунтованою підозрою вважати, що незастосування цього заходу спричинить певні труднощі в реалізації можливості відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, або ж взагалі призведе до неможливості виконання судового рішення в частині майнових стягнень за пред'явленим прокурором позовом.

Аналіз законодавчої норми-дефініції, закріпленої в ч. 2 ст. 170 КПК України, дозволив наголосити, що однією з цілей арешту майна є саме забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні. Зауважено, що позитивним положенням чинного КПК України є чітке закріплення переліку майна, на яке може бути накладено арешт. Акцентовано увагу, що після внесення до КПК України відповідних змін у його положеннях закріплено обов'язок слідчого, прокурора щодо забезпечення цивільного позову чи можливої конфіскації майна.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання – удосконалення процесуального порядку пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні. У результаті дослідження сформульовано низку

висновків, пропозицій та рекомендації, спрямованих на досягнення поставлених мети та завдань. Основні з них такі:

1. Визначено, що становлення і розвиток інституту пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні на українських землях доцільно розглядати в контексті виникнення органів прокуратури в першій чверті XVIII ст., що було зумовлено соціально-економічними чинниками, а також значним рівнем злочинності, особливо у сфері державного управління, зокрема, крадіжок державних коштів та хабарництва. З'ясовано, що в законодавстві XVIII – початку XIX ст. відбулися суттєві зміни в правовій регламентації правового інституту цивільного позову прокурора в кримінальному провадженні, а саме в напрямі деталізації його порядку. Цей інститут зазнав суттєвих змін – від фрагментарного унормування до закріплення в окремий процесуальний інститут, що зумовлено трансформацією його правового регулювання. Встановлено, що еволюція цього інституту охоплює такі основні історичні періоди: 1) Петровський (1722–1755 рр.); 2) Катерининський (1775–1864 рр.); 3) Олександрійський (1864–1917 рр.); 4) радянський (1917–1991 рр.); 5) пострадянський (1991–2012 рр.); 6) сучасний (з 20 листопада 2012 р. і до цього часу).

2. З'ясовано, що процесуальна діяльність прокурора під час пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні реалізується шляхом: а) з'ясування законодавчо передбачених підстав для пред'явлення цивільного позову; б) складання цивільного позову; в) звернення до суду з цивільним позовом; г) участі в справі за позовом. У такому випадку недоцільно прокурора вважати цивільним позивачем, оскільки він не може мати подвійного статусу, а також це суперечить змісту положень ст. 61 КПК України.

Аргументовано, що на сьогодні першочерговим завданням в напрямі його вдосконалення є узгодження законодавчих положень з урахування зазначених недоліків. По-перше, необхідно вказати на захист як прав, так і законних інтересів; по-друге, слід розширити перелік суб'єктів, стосовно яких прокурор матиме право пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні, зокрема, внести до нього представників уповноважених державних органів та органів місцевого самоврядування. В іншому випадку їх неузгодженість лише призведе до розмиття меж реалізації представницької функції прокуратури та спричинить неоднозначність у правозастосовній практиці.

3. Обґрунтовано, що правові гарантії пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні становлять собою

систему (сукупність) норм, засад і засобів, за допомогою яких можна досягти неупередженого та своєчасного розгляду та вирішення цивільного позову з метою захисту порушених прав, свобод і законних інтересів громадян, а також інтересів держави. Зазначено також, що під підставами пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні слід розуміти сукупність умов, передбачених законодавством, які свідчать про правомірність процесуальної діяльності прокурора щодо висування вимог про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Їх можна класифікувати на фактичні та юридичні. Фактичною підставою є вчинення кримінального правопорушення, яким заподіяно шкоду (матеріальну, моральну, фізичну), що підлягає відшкодуванню шляхом пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні. Юридичну підставу становить сукупність законодавчих норм, які надають прокурору право пред'явити в кримінальному провадженні цивільний позов в інтересах громадян або держави.

Встановлено, що одним із недоліків при пред'явленні прокурором цивільного позову є неспіттвердження підстав представництва, що унеможливає його пред'явлення в кримінальному провадженні. Наголошено, що підстави для представництва прокурором інтересів держави або громадян у суді слід зазначати в тексті самого цивільного позову, оскільки в положеннях КПК України та Закону України «Про прокуратуру» прямо не передбачено такої форми звернення до суду як заява про наявність підстав для представництва. При цьому, підстави для пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні та наявність порушень інтересів держави чи громадян не можуть бути ототожені. Тому окремим блоком у позові має бути зазначено, у чому полягають інтереси та як саме вони порушуються.

4. Визначено, що пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах держави в кримінальному провадженні є одним із пріоритетних напрямів його процесуальної діяльності, що здійснюється з метою, по-перше, повернення до державного і місцевого бюджету збитків, понесених унаслідок вчинення кримінального правопорушення; по-друге, додержання законності й правопорядку в державі; по-третє, зміцнення економічної складової, соціальних цінностей та інших правовідносин. У цьому випадку відшкодування шкоди шляхом пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах держави цілком логічно корелюється із засадою публічності, законності, недоторканності права власності, доступу до правосуддя та ін. Крім того, досягається й вирішення першочергового завдання кримінального провадження – захист суспільства та держави

від кримінальних правопорушень. З цією метою прокурор зобов'язаний звернутися до відповідного органу із запитом щодо отримання інформації та матеріалів, необхідних для підготовки позову. У запиті після зазначення факту порушення інтересів держави слід з'ясувати намір компетентного органу щодо звернення до суду, роз'яснити повноваження прокуратури з приводу цього та, залежно від того, буде позов пред'являтися відповідним органом чи ні, затребувати інформацію й документи, необхідні для пред'явлення позову.

5. Наголошено, що представництво прокурором інтересів певної категорії громадян у суді шляхом пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні є невід'ємною складовою їхнього суб'єктивного права на захист порушених прав, свобод і законних інтересів. При цьому, останні законодавчі зміни, внесені до Конституції України щодо здійснення правосуддя, переорієнтували увесь вектор розвитку кримінальної процесуальної діяльності органів прокуратури в частині представництва інтересів громадян у суді. Згідно з конституційними приписами, нині прокурори не можуть здійснювати представництво інтересів громадян у суді. Проте, до положень КПК України та Закону України «Про прокуратуру» відповідних змін із цього питання на цей час так і не внесено.

З'ясовано, що законодавчо закріплена правова дефініція «фізичний та матеріальний стан» є оцінною, тому й пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах такої категорії громадян може бути визнано судом обґрунтованим лише у випадку підтвердження цього відповідними документами (копією посвідчення інваліда, медичного висновку, довідкою з місця роботи про заробітну плату чи перебування на обліку в центрі зайнятості, тощо), які долучаються до позову. Також обов'язково до позову долучається документ, що підтверджує надсилання повідомлення громадянину, в інтересах якого пред'являється цивільний позов.

6. Визначено, що заходи забезпечення цивільного позову є різновидом заходів забезпечення кримінального провадження, мають специфічні ознаки, спрямовані на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також виконання судового рішення в частині майнових стягнень за пред'явленим цивільним позовом. Такими заходами, які більш ефективно сприяють забезпеченню цивільного позову, слід вважати тимчасовий доступ до речей і документів (зокрема, шляхом їх вилучення), тимчасове вилучення майна та арешт майна. Саме з допомогою зазначених трьох заходів можна встановити та вилучити матеріальні об'єкти (речі, гроші, цінні папери, тощо), які в подальшому за рішенням суду можуть бути

спрямовані на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, за пред'явленим прокурором цивільним позовом.

Наголошено на необхідності у положеннях КПК України передбачити обов'язок слідчого, прокурора щодо забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, оскільки це має важливе значення для усунення наслідків учиненого кримінального правопорушення та поновлення порушених прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб і держави, а також слугує важливою передумовою підвищення ефективності законності, здійснення правосуддя, тощо.

7. Встановлено, що такий спосіб тимчасового доступу до речей і документів як їх вилучення (здійснення їх виїмки) є найбільш раціональним і дієвим з погляду забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні. При цьому, з метою забезпечення засади змагальності, а також досягнення рівності прав потерпілого та підозрюваного, обвинуваченого в цьому питанні доцільно в главі 15 КПК України словосполучення «сторона кримінального провадження» замінити на «слідчого, прокурора» у відповідному відмінку. Крім того, задля одноманітного застосування положень КПК України в частині регламентації цього заходу необхідно, по-перше, відомості, які мають міститися в клопотанні про тимчасовий доступ до речей і документів, привести у відповідність до вимог закону, що висуваються до ухвали слідчого судді; по-друге, у положенні ч. 1 ст. 163 КПК України визначити строк розгляду слідчим суддею такого клопотання.

8. З'ясовано, що до внесення відповідних змін до ч. 1 ст. 167 КПК України передбачалась можливість тимчасового вилучення майна лише підозрюваного, що на практиці не дозволяло повною мірою досягти мети цього заходу, а саме запобігти протиправному відчуженню, знищенню, псуванню, приховуванню та іншому негативному впливу на майно. До того ж після внесення Законом № 772-VIII від 10 листопада 2015 р. до КПК України змін законодавець закріпив обов'язок слідчого, прокурора щодо забезпечення цивільного позову чи можливої конфіскації майна. Тож сьогодні слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема, шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб.

Визначено, що застосування арешту майна як заходу забезпечення цивільного позову зумовлене обґрунтованою підозрою вважати, що його незастосування спричинить певні труднощі в реалізації можливості відшкодування шкоди або ж взагалі призведе до неможливості виконання судового рішення в частині майнових стягнень за пред'явленим цивільним позовом.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Коваленко А. О. Правове регулювання повноважень прокурора щодо пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні. *Наука і правоохорона*. 2015. № 1 (28). Ч. 2. С. 143–148.

2. Коваленко А. А. Проблемные вопросы предъявления прокурором гражданского иска в интересах государства в уголовном производстве. *Visegrad journal on human rights*. 2016. № 5/1. С. 82–87.

3. Коваленко А. О. Правове регулювання інституту цивільного позову прокурора в кримінальному процесі до судової реформи 1864 року. *Наше право*. 2016. № 5. С. 138–143.

4. Коваленко А. О. Заходи забезпечення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні. *Верховенство права*. 2017. № 4. С. 147–152.

5. Коваленко А. О. Тимчасовий доступ до речей і документів у системі заходів забезпечення цивільного позову. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. № 3 (79). С. 78–85.

6. Коваленко А. А. Процессуальная характеристика предъявления прокурором гражданского иска в уголовном производстве в интересах граждан. *Legea si viata*. 2017. № 11/2 (311). С. 64–67.

7. Коваленко А. О. Историчні передумови становлення інституту цивільного позову прокурора в кримінальному провадженні. *Нове міжнародне право та національне законодавство — нові завдання юридичної науки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11–12 листопада 2016 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2016. С. 138–140.

8. Коваленко А. О. Правові гарантії забезпечення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні. *Сучасні напрями розвитку судової експертизи та криміналістики*: тези доп. наук.-практ. конф. присвяч. пам'яті засл. проф. М.С. Бокаріуса (м. Харків, 20 грудня 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, М-во

юстиції України; Харківський НДІ суд. Експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса. Харків: ХНУВС, 2016. С. 105–109.

9. Коваленко А. О. Окремі питання пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах громадян. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: тези Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 3 березня 2017 р.)*. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2017. С. 543–546.

10. Коваленко А. О. Сучасний стан реалізації прокурором повноважень щодо пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, 30 березня 2017 р.)*. Одеса: ОДУВС, 2017. С. 129–131.

11. Коваленко А. О. Щодо підстав пред'явлення прокурором цивільного позову у кримінальному провадженні. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтєвського (м. Харків, 8 листопада 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Харків, 2017. С. 280–281.*

12. Коваленко А. О. Тимчасове вилучення майна як захід забезпечення цивільного позову. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали Х міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 30 березня 2018 р.* Одеса: ОДУВС, 2018. С. 171–172.

АНОТАЦІЯ

Коваленко А. О. Повноваження прокурора щодо пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, 2018.

Дисертацію присвячено аналізу сутності та особливостей реалізації повноважень прокурора щодо пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні. Проведено історико-правовий аналіз становлення та розвитку інституту щодо пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні. Розкрито повноваження прокурора як суб'єкта реалізації права на пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні.

Визначено правові гарантії та підстави пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні, а також охарактеризовано процесуальний порядок пред'явлення прокурором цивільного позову в інтересах держави та громадян. Сформульовано поняття та удосконалено систему заходів забезпечення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні. Досліджено особливості тимчасового доступу до речей і документів у системі забезпечення цивільного позову, встановлено місце тимчасового вилучення та арешту майна як заходів забезпечення цивільного позову.

Ключові слова: повноваження, прокуратура, цивільний позов, кримінальне провадження, правові гарантії, процесуальний порядок, тимчасове вилучення, арешт майна.

АННОТАЦІЯ

Коваленко А. А. Полномочия прокурора по предъявлению гражданского иска в уголовном производстве. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, Харьков, 2018.

В диссертации осуществлено комплексное исследование теоретических и практических проблем реализации полномочий прокурора по предъявлению гражданского иска в уголовном производстве. Проведен историко-правовой анализ становления и развития института для предъявления прокурором гражданского иска в уголовном производстве, на основании чего выделено шесть основных периодов. Раскрыто полномочия прокурора как субъекта реализации права на предъявление гражданского иска в уголовном производстве. Указано на нецелесообразность в случае предъявления прокурором гражданского иска считать его гражданским истцом, поскольку он не может иметь двойной статус. Определены правовые гарантии и основания предъявления прокурором гражданского иска в уголовном производстве. Отмечено, что наличие оснований для представительства прокурором интересов государства или граждан следует указывать в тексте гражданского иска, поскольку действующим законодательством прямо не предусмотрено такая форма обращения в суд как заявление о наличии оснований для представительства. Охарактеризован процессуальный порядок предъявления прокурором гражданского иска в интересах государства

и граждан. Констатируется, что процедура предъявления прокурором гражданского иска в интересах государства и граждан является несколько бюрократической, а законодательные положения по этому вопросу – несогласованными и противоречивыми. Сформулировано понятие и определена система мер обеспечения прокурором гражданского иска в уголовном производстве. Указано, что меры обеспечения гражданского иска относятся к принудительным мерам обеспечения гражданского иска, наиболее действенными из которых являются временный доступ к вещам и документам, временное изъятие имущества и арест имущества. Установлены особенности временного доступа к вещам и документам в системе обеспечения гражданского иска. Аргументировано, что такой способ временного доступа к вещам и документам как их изъятие (выемка), является наиболее рациональным и эффективным по сравнению с другими. Определено место временного изъятия и ареста имущества как меры обеспечения гражданского иска.

С учетом проведенного исследования предложено внести ряд изменений и дополнений в действующее законодательство Украины по вопросам правового регулирования предъявления прокурором гражданского иска в уголовном производстве.

Ключевые слова: полномочия, прокуратура, гражданский иск, уголовное производство, правовые гарантии, процессуальный порядок, временное изъятие, арест имущества.

SUMMARY

Kovalenko A. O. Prosecutor's Powers on Filing a Civil Claim within Criminal Proceedings. – *On the manuscript.*

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic expertise; operative and search activity. – V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, 2018.

The author of the dissertation has carried out the comprehensive research of theoretical and practical problems of realizing prosecutor's powers on filing a civil claim within criminal proceedings. The historical and legal analysis of the formation and development of the institute on filing a civil claim within criminal proceeding by a prosecutor has been carried out. The powers of a prosecutor as a subject of realizing the right to file a civil claim within criminal proceeding have been revealed. The legal guarantees and grounds for filing a civil claim within criminal proceedings by a prosecutor have been determined; as well as the procedure of filing a civil claim by a prosecutor in the interests of the state and citizens has been

characterized. The author has formulated the concept and has clarified the system of measures for guaranteeing a civil claim within criminal proceeding by a prosecutor. The peculiarities of temporal access of items and documents in the system of guaranteeing a civil claim have been specified; the place of temporary seizure and arrest of property as means of guaranteeing a civil claim has been established.

Key words: powers, prosecutor's office, civil lawsuit, criminal proceedings, legal guarantees, procedural order, temporary withdrawal, arrest of property.

Відповідальний за випуск канд. юрид. наук Шайгуро О.П.

Підписано до друку 23.10.2018. Формат 60x90/16.

Папір офсетний. Видруковано на ризографі.

Умов. друк. арк. 0,7. Обл.-вид. арк. 0,9.

Наклад 100 прим. Зам. № _____

Друкарня